

Pogled izvana: Teatar u teatru (u teatru) (Boris Senker, Gloriana - Hrvatsko kazalište u Pečuhu)

Tatarin, Milovan

Source / Izvornik: **Kazalište : časopis za kazališnu umjetnost, 2001, IV, 38 - 39**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:930930>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-15**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Teatar u teatru (u teatru)

Milovan Tatarin

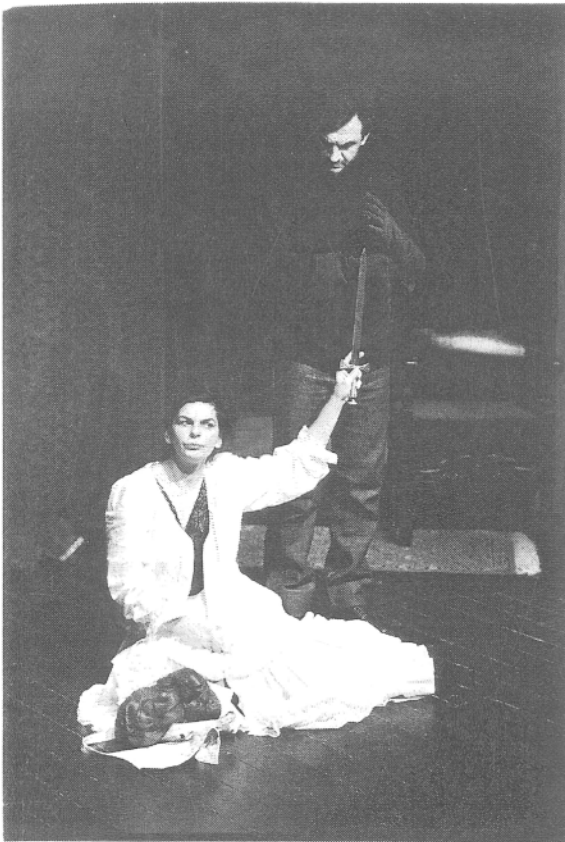
Svi koji ponešto znaju o dramskom radu Borisa Senkera - posebno pak oni koji ga pamte iz vremena dok je bio dio uspješnoga trojca Mujičić-Senker-Škrabe, koji nas je zabavljao neizmjerljivo duhovitim i inteligentnim, gotovo montipajtonovskim pričama iz domaće povijesti, ali i oni koji su upućeni u njegov samostalni dramski rad - morali su namah primijetiti da nasmijavanje nije cilj njegove nove drame *Gloriana ili Elizabeta & Essex, Kazalište & sex*, premijerno izvedene 27. siječnja ove godine u Hrvatskom kazalištu u Peču u režiji Roberta Raponje. Doduše, nije da se te kišne pečuške večeri među gledateljima nije čulo smijeha. Jest, no on je - usudio bih se primijetiti - bio posljedica spretne glumačke nadgradnje dramskoga lika (Vlasta Ramljak prije svih, a onda i Zijad Gračić zbog parodičnoga poigravanja jezikom), dok je sâm tekst koncipiran u drukčijem ključu. Ne napominjem to da bih štogod prigovorio Senkeru iz egoistične pozicije onoga koji je doista uživao (i još uvijek uživa) u farsama iz vremena "trokefalnoga" autorstva ili pak onoga koji *Cabaret & TD** drži važnom predstavom suvremenoga kazališnog trenutka. Ne, doista. Želim tek istaknuti da je riječ o komadu koji - oslonjen na već poznate poetološke postulate kao što su književni intertekst, teatar u teatru (u teatru), poigravanje s temom povijesti - vlastitu semantiku gradi ponajprije na složenom prepletanju triju fabularnih razina čije praćenje traži osobitu glumačku, ali i gledateljsku koncentraciju.

Dramska je priča ovakva: negdje u domaćoj provinciji, sedamdesetih godina (točnije u vrijeme

hrvatskoga proljeća), Glumica, Glumac i Autor pripremaju predstavu *Elizabeta Engleska* Ferdinanda Brucknera, ali se istodobno prate privatno-glumački problemi Prvakinje, Mladog glumca i Redatelja koji taj Brucknerov komad rade, a kojim će Prvakinja proslaviti važnu obljetnicu. Riječ je, dakle, o teatru u teatru u teatru. Pritom se uspostavlja složen odnos između (tobožnje) zbilje - utjelovljene u svijetu Glumice, Glumca i Autora - i dvostruke teatarske fikcije - paralelni, a isprepleteni svjetovi predstave u predstavi. Senker je za tu, u osnovi manirističku, temu sučeljavanja zbilje i fikcije dao i precizne upute za vizualno osmišljavanje pozorničkoga prostora koji zahtijeva troplansku-trorazinsku organizaciju koja bi dijelila, ali istodobno i spajala tri različita svijeta. Za to se očigledno traži mnogo veći scenski prostor no što ga nudi onaj u kome je *Gloriana* premijerno izvedena. No, unatoč skućenoj pozornici uspjelo se naći koliko-toliko domišljato rješenje u prozirnim pregradama (važnu je ulogu pritom odigrala i rasvijeta) koje su - osim što su pomogle u rješavanju dramaturgije prostora - olakšale da se gledatelji snađu (barem donekle) u višerazinskim fabularnim premetanjima i skokovima, e ne bi li shvatili o čemu je to, zapravo, u Senkerovu komadu riječ.

A riječ je o odnosu književnosti i zbilje te "dru-goj strani" povijesti, onoj koja se ne vidi, a i te kako je zanimljiva, i to upravo zato što je repetitivna, mada se to vješto skriva. P(r)okazuje se da se iza velikih gesta svejednako nalaze odluke motivirane ne nekom tobožnjom povijesnom nužnošću, već sasvim subjektivnim, sitnim ljudskim slabostima zbog kojih, međutim - padaju glave. Ta je metafora i doslovno realizirana u dvije kotrljajuće glave (*Essex*, Mladi glumac) koje - iako autoreferencijalno ironizirane u okvirnoj priči (*Zapravo bez veze, samo radi nekakvog "vraćanja istog", tako nešto...*) - ipak jasno upućuju na univerzalni način prakticiranja spomenute "povijesne nužnosti". Stoga se odnos između Elizabete i Essexa postupno prelijeva u odnos između Prvakinje i Mladoga glumca pa engleska dvorska prošlost postaje hrvatska sadašnjost tzv. "olovnih vremena". Književnost postaje zbilja, zbilja koja funkcionira

* B. Senker *Cabaret ITD*, Teatar ITD, Zagreb, 1999, režija Robert Raponja.

Glave se kotrljaju ili donose u najlon vrećici
- Vlasta Ramljak i Zijad Gračić.

Snimio: Toth

po literarnim, konvencionalnim (dakle prepoznatljivim) principima. Zato će jedan od likova i moći reći: *Bacamo puste novce na kostime, perike, rekvizitu, scenografiju, a zašto? Za čije babe zdravlje? Što nam uopće treba strani tekst? Kao da nemamo svojih. Osvrni se malo. Osluhni. Ponjuši zrak oko sebe. Zajužilo je. Proljeće se budi, čovječe. Naše. Frühlings erwachen je hit sezone. Ubrzo, autor tih rečenica ostao je bez glave - donesena je Prvakinji u najlon vrećici kao karfiol s tržnice.*

Gloriana je zahtjevna drama koja od glumca traži tri različita izražajna registra, odnosno spretno - i ne samo kostimsko - prebacivanje iz priče u priču (u priču). Imajući pred sobom čvrsto i precizno ustrojen tekst s malenim brojem likova koje nije bilo teško mizanscenski složiti, Robert Raponja redateljsku je pozornost s pravom usmjerio na glumca koji je uz minimalnu scenografsko-kostimografsku pomoć trebao iznijeti "dramu iznutra". Najviše je posla pritom imala Vlasta Ramljak, domaće ime koje je spletom (nesretnih)

okolnosti tijesno svezano s pečuškim Hrvatskim kazalištem. Ona je nedvojbeno prava podjela za uloge Glumice, Prvakinje i Elizabete. Jer, samo osoba koja zna izgraditi lik iznutra, a potom ga "povanjštiti" čak i onda kad napeto šuti, može ujednačeno i bez osciliranja iznijeti predstavu, a da se pritom ne oslanja na gestu, na kostim, na sklanjanje iz nepotrebne komike ili pak patetike. Doduše, gdje se toga iskalo, ona je spremno odgovorila. Ali s mjerom. Čak ni scene gdje tumači Elizabetu - unatoč Senkerovoj izričitoj uputi da je riječ o *patetičnoj, gotovo diletantskoj glumi povijesne drame* - nije rješavala u ključu zamarajuće patetike kakvog staromodnog i ukočenog scenskog spektakla s "velikom temom". Elizabeta je u njezinoj interpretaciji i te kako živa, a taj mi se pristup čini sasvim logičan. Jer, ako je mehanizam vladanja uvijek isti - neovisno pod kojom se odorom, vladuljom ili imenom krije - onda Elizabeta može biti daleka jedino po stiliziranoj odjeći; po svemu drugom ona je suvremena, jer je ideja koju utjelovljuje vječna. Tako ju je, mislim, Vlasta Ramljak i tumačila. Osim toga, pokazala je ona da može biti podjednako dobra i kao moćna vladarica i kao lukava zavodnica, može biti tragetkinja, ali i komičarka, a to i jesu odlike istinske glumice, što se potvrdilo i u *Gloriani*.

Zijadu Gračiću (Autor, Redatelj, Cecil) dramski je rukopis namijenio malo prostora, on je sporedni lik ("u prolazu") pa i nije imao previše mogućnosti za eksponiranje glumačkoga talenta koji nedvojbeno posjeduje. No, zato je mladom Slavenu Vidakoviću (1977) tekst nudio izazov kojemu je on tek djelomično uspio odgovoriti. Iako ne bez iskustva, Vidaković nije uvjerljivo parirao i glumački i vizualno ipak dominantnoj Vlasti Ramljak pokraj koje gubi, što bi rekli devetnaestostoljetni pisci, značaj. Za neke uloge ipak treba određenih predispozicija, a za uloge Glumca, Mladog glumca i Essex a on ih nije imao i zato mu se i bilo - unatoč vidno uloženom trudu - teško približiti Senkerovim dramskim i Raponjinim redateljskim očekivanjima.

Gloriana je odličan predložak, Boris Senker ga je oblikovao umješno i znalački, a Vlasta Ramljak pretvorila u izvanredan *one (wo)man show*.